

Kumkapı “dahil olma”nın belki de en kolay olduğu semtlerden biri. Bir “merhaba”yla kabul görmek ve her köşesinde başka bir öyküyle karşılaşacağınız mecralara akıp gitmek mümkün. Üstelik gizli kalmış da değil bu hikâyeler: Alex Gregorian’ın, Veronika Hanımın, “40 yıllık esnaf” Bekir Ağbinin, Kumkapının “malumatlı kerizciler”inden oluşan “Grup Tiyara”nın öykülerine ortak olmak için bir nebze kulak kabartmak yetiyor.

NOSTALJİNİN BUGÜNLE RAKSETTİĞİ SEMT

Kumkapı’da bir gün

YAZI **ESİN KUMRAL**
FOTOĞRAFLAR **GÜRCAN ÖZTÜRK**

“Burada 75 milleti bulabilirsiniz evladım” diyor Kumkapı pazarının esnaflarından Alex Gregoriyan. Tezgahın üstüne boca edilmiş, “janjanlı” paketlere sarılmış Rus kahvelerine takılmış olmalı gözümüz. Alex Bey’in dikkatinden kaçmıyor. “Alın, benden

olsun. Afiyetle için. Bunları Rusya’dan getiriyorum. 9 yıldır buradayım ben. Daha önce Ermenistan’daydım. Şimdi burada... Ama sanmayın ki problem var. Problem yok burada halklar arasında. Herkes birbirini sever. Birçok dostum var.”

Kumkapı’nın her köşesinden “insan öyküleri” toplamak mümkün.

“75 milleti bulabildiğiniz” Kumkapı’da, doğal bir talebin sonucu olarak hemen her yerde yurtdışı ile (Senegal, Somali, Romanya, Ermenistan vs...) çok ucuza konuşabileceğiniz “call center”lar bulunuyor.

“Nereden geldi ki siz?” diyen aksanlı bir ses duyuyoruz tam arkamızda. Veronika Hanım haftalık alışverişini yapmaya gelmiş. Komşusu Alex Beyin tezgahından çocuklarının çok sevdiği Rus şekerlemelerinden alıyor. Biz ahvalimizi anlatırken Alex Bey, kalın sarı ciltli bir defter çıkarıveriyor tezgâh altından. “Yazdım buraya, ödersin uygun olunca.” Veronika Hanımın bu duruma minnet etmesi gerekmiyor belli ki; olması gerekenin dışında bir durum yaşanmadığını düşünüyorlar. Bize dönüyor, kırık cümlelerle başlıyor anlatmaya: “Alex’in karisini görün siz. Çok ama çok güzel bir hanım. Ben ekonomistti Romanya’da, geldik buraya ekmek için. Lokantada çalışıyor ben. Çocuklar çalışmıyor. Koca öldü. Ama sizin yemeklerde kuyruk yağ var. Hiç sevmiyor ben. Romanya’ya gideceğim sağlık için.” Elimi yavaşça alıp karnına götürüyor. Şekilsiz ve neredeyse bebek büyüklüğünde bir yumru hissediyorum. “Na işte fitik. Ağır kaldırmaktan oldu. Çok pahalı burada operasyon. Gideceğim Romanya’ya, orada ucuz.”

Veronika Hanıma onu ziyaret edip, bir çayını içeceğimize dair içten sözler verip oradan ayrılırken tezgâh sohbetimize bir yerlerde dahil olmuş bir başka Kumkapılı, Mahmut Beyin peşi sıra (söylediğine göre uzun zamandır burada yaşamasa da buralar kendisinden sorulmuş) “Meşhur Bekir Abi”nin muhitine giderken buluyoruz kendimizi. Aldığımız bilgilere göre “Bekir Abi, 40 yıllık esnaf burada”. Değil mi ki gedikli, o halde Kumkapı’yı ondan daha iyi kim anlatabilir ki?

Kumkapı “dahil olma”nın belki de en kolay olduğu semtlerden biri. Tek tük kuşku bakışlara rağmen, bir “merhaba”yla kabul görmek ve her köşesinde başka bir öyküyle karşılaşacağınız mecralara akıp gitmek mümkün. Üstelik gizli kalmış da değil bu öyküler. Vâkıf olmak için deşmeye, zorlamaya, sarsmaya gerek yok. Kendini Kumkapı’ya bırakmak ve bir nebze kulak kabartmak yetiyor. Ketumluktan nasibini almamış, zırhsız bir alan burası...

“HALK HIÇ BİRBİRİNE GİRER Mİ?”

Bekir Abiyi, apartmanının önünde otururken buluyoruz. Takdim ediliyoruz. Küçük hasır iskemleler çekiliyor ve derhal çay servisi başlıyor. Konuşma uzadıkça, bir Kumkapı klasğine şahit oluyoruz. “Meraklı kafalar” uzanıyor muhabbetimize. Biz dinlemeye geldikse, onların da ekleyecekleri var elbette ki sohbe...

“Bizim arkadaşlarımızın çoğu Ermeni ve Rumdu” diye başlıyor söze Bekir Abi. “Eskiden buralarda Rumu, Ermenisi hep birlikte yaşardık. Kapı önü muhabbetlerimiz bitmezdi. Kızlarımız rahattı. Şimdilerde bozuldu buralar. Bir de emeğe saygı vardı.” Yan tarafta tezgâh kurmuş Rima Hanımı gösteriyor. “Kadınlar gelmişler Ermenistan’dan. Şurada bir şeyler satıp ekmeklerini kazanmaya çalışıyorlar. İlk önceleri çekindiler, başımıza bir şey gelir mi diye. Dedik ki ‘biz buradayken size bir şey olmaz.’ Kadınlar burada 10 kişi bir evde yaşayarak kendi başına ayakta durmaya çalışıyorlar. Çalışan insanlara saygı duymak gerekir.

Kumkapı’nın gedikli Bekir Abi 6-7 Eylülü dün gibi hatırlıyor.

Pazarın esnaflarından Alex Gregorian “burada pek çok dostum var” diyor.

Melis-Arman Taşdemir çiftinin Meryem Ana Kilisesinde yapılan düğün töreni.

Eskiden çok başka bir ortam vardı. 55 olaylarında, 64'de, 74'teki saldırılarda bile bozulmadı birlik beraberlik. Halk birbirine düştü gibi gösterdiler mesela 6-7 Eylülde. Ama halk hiç birbirine girer mi? Bunu anca asker yapar. Çocuktum daha ama dün gibi hatırlıyorum o günü. Ortalık perişandı. Kadınları, kızları telef ettiler. Kilisenin haçını kementle indirdiler. Na bunun babası (masa etrafında toplananlardan birini gösteriyor) kurtardı kaç Rumu ellerinden. Hepsi gitti neredeyse şimdi. Yaşayacak hal bırakmadılar ki insanlarda. Eskiden burası prestijli yerd. Zeki Müren gelip burada şarkı söylemişti. Şimdi ama ipini koparan burada. Yine de ben buradan başka yerde yaşamayı düşünmem."

Zaman geçip, hava kararmaya başlıyor. Kumkapı'yı yakalamak için artık kalkmak gerekiyor. Herkesle

vedalaşırken Rima Hanım, tezgâhından aldığı bir çorabı zorla kolumun altına sıkıştırıyor. "Giydikçe bizi hatırlarsın" diyor. Ve ekliyor "Meryem Ana Kilisesinde bir düğün olacaktı. Oraya da gidin isterseniz."

BİRAZ TEMKİN

Surp Asdvadzadzin, nam-ı diğer Meryem Ana Kilisesi, Şarapnel Sokağında mütevazı görünümlü bir kilise. Melis-Arman Taşdemir çifti bizi kırmıyor ve düğünlerine katılmamıza izin veriyorlar. Kilisenin fiyonklarla süslenmiş salonu, mum ışıkları, altın kaplamaların pırıltıları ve dev ikonların yarattığı büyüleyici güzellik "kutsal yürüyüş"ün hakkını verecek gösterişlilikte. Salona, yakınlık derecesine göre konuklar girmeye başlıyor. Önce gelinin ağabey ve ablaları (tabii ki eşleriyle beraber) sonra küçük kardeşler, kuzenler ve kıdem sırasına göre tüm misafirler... Müzikle birlikte gelin, babasının kolunda salonda beliriyor. Gelinin damada teslim edilmesinin ardından vartabet ve episkoposlar kutsal ilahilerini söylemeye başlıyorlar. İnsanı ürpertecek kadar güzel ve iyi eğitilmiş bu seslerden çıkan ilahiler düğüne mistik bir hava veriyor. Rahip, gelin ve damada birbirlerine hayatlarını adama yemini ettiriyor. Tek bir kadehten içilen şarapla evlilik kutsanıyor. Tören çiftlerin birbirini öpmesiyle sona eriyor. Bu törene şahit olduktan sonra Amerikan filmlerinde gösterilen "kutsal evlilik" törenlerinin insanın gözünde iyice karikatürleşmesi işten bile değil.

Bizi düğününe konuk eden ailenin misafirperverliğine, sıcak ilgisine rağmen bir ihtiyatlılık seziliyor cemaatte. Düğünün üzerimizde iz bırakan farklılığına, heyecanına, tüm ortama hâkim mutluluk ve iyi niyet havasına rağmen bu gizli mesafe buruk bir tat bırakıyor, haklı olduklarını bilmekten belli ki...

"NEREDE O ESKİ MÜŞTERİLER"

Kumkapı deyince çoğu kişinin aklına meyhaneleriyle ünlü Kumkapı meydanı gelir. Çaparı Arif, Neyzen, Hoş Seda, Kör Agop, Liman, Sandal... Orhan Bey, Çaparı Arif'in karşısına gümüşçü tezgâhı açmış. "Hızma satıyor musunuz?" diye soruyoruz. "Yav sormayın az önce çaldılar hepsini, biraz önce gelseydiniz keşke" diye yakınıyor. Sohbet koyuldukça bakıyoruz karşıdan Çaparı'nın ortaklarından, Doğan Bey gelmiş. Kumkapı'nın bir başka klasığı de hemen herkesin geçmişe duyduğu büyük özlem herhalde. Doğan Bey de eski zaman müşterilerini unutmamış: "Şimdi nerde, sap hepsi burada kardeşim. Parası olan buraya koşuyor. Eskiden azınlıklar yaşardı

burada. Mezelerini kendileri getirirlerdi. Ellerinde tepsilerle meydana inerlerdi. Kiminde midye dolmalar, kiminde sarmalar, meşhur mezeler... Her masaya dağıtırlardı. Bir aile ortamı vardı. Sesi güzel olanlar özel günlerde şarkı söylerdi. Hep birlikte eğlenirdik. O zamanın müşterileri gelse vallahi billahi kafamda taşırım.”

KUMKAPI'NİN KERİZCİLERİ

Saat ilerliyor ve kalabalıklar Kumkapı meydanını canlandırıyor. Meyhaneler yavaş yavaş doluyor. Her geçtiğimiz meyhanenin önünde içeri davet ediyoruz. Ama daha yapacak işimiz var, çünkü aldığımız bir duyuma göre Kumkapı gecelerinin emekçileri “müziyenler kahvesinde takılıyor” hâlâ...

Müziyenlerin şefi Hayri Bey ve “Grup Tiyara” (6 kişiden oluşuyor) ile bu kahvede karşılaşıyoruz. “Kerizciymişsiniz¹ abi” diyoruz. Ve çaylar gelmeye başlıyor... Hayri Abi, bu sektörde çalışmaktan şikâyetçi. Kendisine kerizcilik babasından geçmiş, oğlunun diskocu² olmasını da asla istemiyor. “TRT’de çalışırsa falan olur; ama bu işi adab-ı usulünce yapmadığı için kayan çok insan gördüm” diyor. “Gece çalışmak çok zor. Sarhoşuyla uğraş, içkilisiyle uğraş... Hayat mı bu?.. Zaten arabeski o yüzden seviyoruz. Bizim hayatımız arabesk. Yine bana sorarsan en kral müzik Türk sanat musikisi derim.” Tiyaralar bir halk olarak hor görülmekten fena halde musdaripler “Adamın biri pis, hırsız, kopuksa hemen arkasından “Çingene gibi” diyorlar. Neden kardeşim? Bir kere o adam kesinlikle Çingene değil. Dile bile yerleşmiş. Sen şimdi iki ceviz çürük çıktı diye bütün çuvalı çöpe atabilir misin? Bunlar bize böyle muamele ediyorlar. Oysa ki bak ne kadar ünlüler çıktı aramızdan. Hüsnü Şenlendirici var mesela, çocukluğundan tanırım, ayıcık gibi bir oğlandı. Büyüdü, şimdi bizim arka sokakta oturuyor. Sonra mesela Kibariye var, Adnan Şenses var. Var oğlu var... Ama işte takdir eden yok. Yok kıpti, yok esmer vatandaş... Sen beyazsın da kuş mu konduruyorsun? Di mi ama!”

“ÇAL ÇİNGENEM ÇAL BİR DAHA”

Grup Tiyara için gitme zamanı geliyor. Kumkapı’yi anlamak için gecelerini de yaşamamız gerektiğine Tiyaralar tarafından fazlasıyla ikna ediliğimizden bize de Kumkapı gecelerine “akmak” düşüyor. Meydanın meşhur meyhanelerinden birinin leziz mezeleriyle başlayan gecemize kerizcilerin şeref vermesi fazla zaman almıyor. Alkolün damarlardaki önlenebilir yükselişi karşısında, her masayı ayrı

ayrı dolaşan müziyenlerin önceleymiz mızdır bir tonda söylediği şarkılardan ve bu şarkılara iştirak eden biz müşterilerin utangaç seslerinden eser kalmıyor. “Roman orkestrası” kendine güvenin doruğuna çıkarak bildiğimiz şarkıları renkten renge boyarken, “utangaç müşteriler”in detone çığlıkları meyhane duvarlarında yankılanıyor. Sipalilerin³

“Grup Tiyara” Neyzen Meyhanesi’nde program yaparken.

“Adamın biri pis, hırsız, kopuksa hemen arkasından ‘Çingene gibi’ diyorlar. Sen şimdi iki ceviz çürük çıktı diye bütün çuvalı çöpe atabilir misin? Bak ne kadar ünlüler çıktı aramızdan Hüsnü Şenlendirici var Kibariye var... Ama işte takdir eden yok. Yok kıpti, yok esmer vatandaş, sen beyazsın da kuş mu konduruyorsun? di mi ama!”

ortaya dökülmesiyle kendinden geçen topluluk, Fransızı, Korelisi, Almanı, Türkü, Kürdü, Lazı oynayıp, Romanı çalarken, sandalyeler ve ayakkabılar da dahil olmak üzere fazla gelen her şeyi bir kenara fırlatıyor. Meyhanenin her köşesinde -masaların üzeri de dahil- herkes kendi tarzında bir çeşit göbek atmaya başlıyor. Dümbelek, klarnet, ritim, tef sesiyle ortalık inliyor. “Bu akşam bütün meyhanelerini dolaştım İstanbul’un” dan “Oooo.. mastika mastika” ya oradan sözleriyle ve bildiğimiz ezgisiyle pek de bağdaşmayan neşelilikte çalınan “tutun kollarımdan düşerim şimdi, yalnızım dostlarım yalnızım yalnız”a hangi arada geçildiğini kestirmek pek mümkün değil.

Çakırkeyif haller içinde, ağız kulaklarda, istemeye istemeye gözlerimizle vedalaşıyoruz içerdekilerle. Gecenin ayazına karışırken artık bir görevimiz var: Kumkapı’yi anlatmak!

DİPNOTLAR

- 1 Kerizci: Roman dilinde müziyen
- 2 Diskocu: Dışarıda müzik icra eden
- 3 Sipali: Bahşiş